

Дерев'яно Б.В. Окремі питання стандартизації як засобу регулювання господарської діяльності / Б.В. Дерев'яно // Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року. — Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. — С. 73—76.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЯК ЗАСОБУ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дерев'яно Б.В.

доктор юридичних наук, професор

Сьогодні економічна конкуренція часто зводиться до пошуку переваг у вигляді застосування більш дешевої сировини, складових чи інгредієнтів під час виготовлення, зберігання та реалізації продукції, ніж у компанії-конкурента. Зрозуміло, що більш дешева сировина, як правило, є менш корисною, а то й шкідливою для життя і здоров'я людини, тварин, рослин, безпеки навколишнього природного середовища. Тому її використання має бути досліджено фахівцями, дозволено й обов'язково повідомлено у першу чергу потенційним споживачам, а також усій громадськості держави і світу. Саме на сторожі від неконтрольованого використання небезпечних, штучних чи неприродних (на противагу натуральним) складових у продукції суб'єктів господарювання стоїть стандартизація.

Стандартизацію як один із видів технічного регулювання можна вважати одним із основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання. Крім цього, вона є одним із способів легітимації суб'єкта господарювання. Вона є повноцінним засобом регулювання господарської діяльності. Без дотримання державних та галузевих стандартів діяльність суб'єктів господарювання може бути визнана незаконною і навпаки.

В Україні кожен вид продукції чи сировини, кожне явище чи процес підпадає під дію того чи іншого стандарту, а часто – одразу декількох. На сьогодні в нашій державі діє більш ніж достатньо усіляких стандартів з якості, серед яких частина залишилася ще із часів СРСР. Проте, незважаючи на велику кількість стандартів, кількість підрбок і неякісної продукції в Україні є також чи не найбільшою у світі. Чому так, адже має бути навпаки, не зрозуміло.

Деревянко Б.В. Окремі питання стандартизації як засобу регулювання господарської діяльності / Б.В. Деревянко // Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року. — Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. — С. 73—76.

Можливо така ситуація склалася тому, що наявні стандарти потребують удосконалення, а часто – і заміни. Крім цього потребують оновлення принципи, теоретичні засади, а також і сам механізм забезпечення стандартизації та її нормативно-правове забезпечення; з'ясування значення стандартизації, уточнення її ролі при регулюванні господарських відносин для забезпечення формування правового господарського порядку в Україні.

Спроби окремих вітчизняних науковців-господарників, які намагалися удосконалити механізм застосування стандартизації, у переважній більшості були успішними, проте їхньої кількості не достатньо для подолання усіх проблем, що існують у механізмі стандартизації в Україні. Для забезпечення якісних перетворень у сфері стандартизації потрібна значно більша кількість ефективних міжгалузевих досліджень. І міжгалузевість має виходити за межі правових наук і навіть суспільних наук загалом. Якісні перетворення у процесі стандартизації мають відбуватися і через реалізацію пропозицій фахівців і з технічних наук також.

При цьому стандартизація не повинна розглядатися як об'єкт правового чи іншого регулювання. Стандартизація є засобом, який прямо чи опосередковано регулює господарську діяльність.

Отже, наявні проблеми у теорії, практиці та господарському законодавстві, а також ускладнення господарських відносин, підвищення рівня конкуренції, збільшення кількості неякісної та нестандартної і небезпечної продукції на українському ринку викликають потребу у правовому забезпеченні якості продукції через застосування стандартизації як засобу регулювання господарської діяльності.

Частиною 2 статті 12 ГК України серед основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання названо технічне регулювання і застосування нормативів та лімітів. Статтею 15 «Технічне регулювання у сфері господарювання» визначено підстави обов'язковості

Деревянко Б.В. Окремі питання стандартизації як засобу регулювання господарської діяльності / Б.В. Деревянко // Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року. — Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. — С. 73—76.

застосування стандартів, кодексів усталеної практики чи їх окремих положень [1]. Виходячи із цього, видається, що стандартизація крім того, що є засобом регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, ще є окремою частиною технічного регулювання. Тобто, виходячи із наведених положень ГК України поняття стандартизації є видовим по відношенню до поняття «технічне регулювання». Проте є й інші думки. Так, вітчизняна дослідниця Т.Г. Попович у своїх роботах доводить, що поняття «стандартизація» і «технічне регулювання» співвідносяться як родове та видове [2, с. 74–75]. Такі думки дослідниці викликані тим, що стандартизація застосовується у різних галузях та сферах людської діяльності, у той час як технічне регулювання обмежене правовим регулюванням з властивими йому методами та сферою впливу. Стандартизація має дві складові частини: технічну та безпекову. Технічна забезпечує діяльність суб'єкта господарювання з виготовлення товарів та/чи надання послуг відповідної якості. Безпекова створює умови того, щоб суб'єкт господарювання враховував інтереси суспільства та/чи окремої людини, а також забезпечував безпеку довіллю, державі та/чи кінцевим споживачам [3, с. 5; 2, с. 72–73]. Стандартизація є ширшим поняттям, ніж технічне регулювання, оскільки її вимоги формалізуються не лише у нормах права, а й у інших нормах, створених суспільством [4, с. 63]. Наведені міркування також мають право на існування. Вважаємо за доцільне погодитися із Т.Г. Попович. А положення ГК України треба трактувати уважніше. Так, частина перша статті 15 стверджує: «У сфері господарювання застосовуються технічні регламенти, стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови» [1]. У коментарі ГК України стандарти визначаються як розроблені в установленому порядку на основі консенсусу документи, що встановлюють для загального і багаторазового використання, правила, інструкції або характеристики, що стосуються діяльності або її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги, використання яких є обов'язковим. Законодавство вирізняє національні стандарти (державні

Деревянко Б.В. Окремі питання стандартизації як засобу регулювання господарської діяльності / Б.В. Деревянко // Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року. — Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. — С. 73—76.

стандарти України, прийняті центральним органом виконавчої влади з питань стандартизації і доступні для широкого кола користувачів), а також міжнародні і регіональні стандарти (стандарти, прийняті відповідно міжнародними і регіональними органами стандартизації) [5, с. 57-58]. І саме стандарти є об'єктом по відношенню до технічного регулювання, а не стандартизація як процес або як засіб регулювання господарської діяльності. Тобто технічне регулювання у сфері господарювання (виходячи із назви наведеної статті 15 ГК України) здійснюється серед іншого через застосування стандартів, а не стандартизації. Останнє поняття також включає в себе застосування стандартів. Проте крім цього включає застосування й інших нормативів, актів, правил, методів і способів, що вкупі можуть визначати її як засіб регулювання господарської діяльності. Пропонуємо застосовувати стандартизацію саме в такому значенні.

Література:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436—IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22. — Ст. 144.
2. Попович Т. Г. Стандартизація чи технічне регулювання: вдосконалення понятійного апарату господарського права на основі міжнародного досвіду // Юридична Україна. — 2018. — № 1—2. — С. 59—65.
3. Попович Т.Г. Стандартизація як засіб регулювання господарської діяльності: Монографія. — К.: НДППП імені академіка Ф.Г. Бурчака, 2018. — 224 с.
4. Попович Т. Г. Стандартизація чи технічне регулювання: вдосконалення понятійного апарату господарського права на основі міжнародного досвіду // Юридична Україна. — 2018. — № 1—2. — С. 59—65.
5. Хозяйственный кодекс Украины: Науч.-практ. коммент. / Под общ. ред. А.Г. Бобковой. — Х.: Издатель ФЛ-П Вапнярчук Н.Н., 2008. — 1296 с.